

روایت اساسی

تاریخچه حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران

مهدی نورایی
(به اهتمام پژوهشکده شورای نگهبان)

www.ketab.ir

www.ketab.ir

سرشناسه:	نورایی، مهدی، ۱۳۶۵ -
عنوان و نام پدیدآور:	روایت اساسی: تاریخچه حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران / مهدی نورایی؛ همکاران پژوهشی ابوالفضل درویشوند، مهدی رجایی، باغستانی، ناظر علمی علی بهادری جهرمی.
مشخصات نشر:	تهران: امیرکبیر، ۱۴۰۰.
شابک:	۹۷۸-۹۶۲-۰۰۰-۲۱۷۰-۵
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
موضوع:	قانون اساسی -- ایران -- تاریخ -- قرن ۱۴
رده بندی کنگره:	KMH۲۰۶۲
رده بندی دیویی:	۳۴۲/۵۵۰۴۲
شماره کتابشناسی ملی:	۸۵۰۷۷۹۶
اطلاعات رکورد کتابشناسی:	فیبا

روایت اساسی

تاریخچه حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران
(به اهتمام پژوهشکده شورای نگهبان)

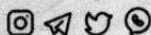
دکتر مهدی نورایی (دانش آموخته دکتری حقوق عمومی دانشگاه تهران)
همکاران پژوهشی: دکتر ابوالفضل درویشوند (عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس)،
مهدی رجایی بلخ سنیانی
ناظر علمی: دکتر علی بهادری جهرمی (عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس)

چاپ اول: پاییز ۱۴۰۰ هـ ۱۰۰۰ نسخه هـ

ویرایش: عقیق اثنی عشری هـ صفحه آرایی: امین شجاعی هـ
امور چاپ: محمد امین رضاپور هـ چاپ و صحافی: باقری هـ

دفتر مرکزی: تهران، خیابان جمهوری اسلامی،
تقاطع خیابان سعدی، پلاک ۲
شماره تماس: ۰۲۱۳۳۹۰۰۷۵۱-۲ و ۶۱۲۸
کد پستی: ۱۱۴۳۸۱۷۸۱۸

amirkabirpub.ir
@amirkabirpubco

فهرست

۹	پیشگفتار
۱۱	بخش اول: تشکیل نهادهای دوره گذار و طراحی ساختار نظام
۱۳	فصل اول: شورای سلطنت

مقدمه / ۱۳ / مبحث اول: از پیشینه تا تشکیل شورای سلطنت / ۱۴ / گفتار
اول: پیشینه شورای سلطنت / ۱۴ / گفتار دوم: تشکیل شورای سلطنت و تعیین
اعضای آن / ۱۷ / مبحث دوم: موضع حضرت امام خمینی درباره شورای
سلطنت / ۲۵ / مبحث سوم: اهداف و عملکرد شورای سلطنت / ۲۸ / گفتار
اول: هدف شورای سلطنت / ۲۸ / گفتار دوم: عملکرد شورای سلطنت / ۳۰ /
مبحث چهارم: انحلال شورای سلطنت / ۳۲ /

۳۵ فصل دوم: شورای انقلاب اسلامی

مقدمه / ۳۵ / مبحث اول: سیرپیدایش شورای انقلاب اسلامی / ۳۶ / مبحث
دوم: اعضای شورای انقلاب اسلامی / ۴۰ / اعضای شورای انقلاب اسلامی از
ابتدا تا پایان مأموریت / ۵۰ / مبحث سوم: مشروعیت شورای انقلاب اسلامی
/ ۵۲ / گفتار اول: قانونی بودن شورای انقلاب اسلامی / ۵۳ / گفتار دوم: حقانی
بودن شورای انقلاب اسلامی / ۵۸ / مبحث چهارم: ماهیت، وظایف و ساختار
شورای انقلاب اسلامی / ۶۲ / گفتار اول: ماهیت شورای انقلاب اسلامی / ۶۲ /
گفتار دوم: وظایف شورای انقلاب اسلامی / ۶۴ / گفتار سوم: ساختار شورای

انقلاب اسلامی / ۶۸ / مبحث پنجم: اقدامات مهم شورای انقلاب اسلامی
 / ۷۰ / گفتار اول: نقش شورای انقلاب اسلامی در همه‌پرسی تعیین نوع نظام
 / ۷۰ / گفتار دوم: نقش شورای انقلاب اسلامی در تهیه قانون اساسی / ۷۳ /
 گفتار سوم: ایجاد نهادهای اساسی و انقلابی به دست شورای انقلاب اسلامی
 / ۷۸ / گفتار چهارم: اقدامات شورای انقلاب اسلامی در تشکیل قوه مجریه
 / ۸۵ / گفتار پنجم: اقدامات شورای انقلاب اسلامی در تشکیل قوه مقننه
 / ۹۸ / گفتار ششم: تعیین نشان جمهوری اسلامی / ۱۰۱ / مبحث ششم: پایان
 فعالیت شورای انقلاب اسلامی / ۱۰۴ /

فصل سوم: دولت موقت

۱۱۱

مقدمه / ۱۱۱ / گفتار اول: مواجهه با بختیار آخرین نخست‌وزیر دوره پهلوی
 / ۱۱۲ / گفتار دوم: تشکیل دولت موقت / ۱۲۲ / گفتار سوم: برخی از وقایع مهم
 دوره انتقالی / ۱۳۵ / گفتار چهارم: استعفای رئیس دولت موقت و پذیرش
 استعفا از سوی امام / ۱۴۲ /

بخش دوم: تثبیت نظام سیاسی با تصویب سند میثاق ملی و تأسیس

۱۴۷

نهادهای اساسی

فصل اول: بررسی روند تدوین و تصویب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران،
 مصوب ۱۳۵۸

۱۴۹

مبحث اول: تدوین پیش‌نویس قانون اساسی ۱۳۵۸ / ۱۵۰ / گفتار اول: تنظیم
 طرح اولیه پیش‌نویس قانون اساسی مصوب ۱۳۵۸ / ۱۵۲ / گفتار دوم: بررسی
 متن پیش‌نویس در دولت موقت / ۱۵۵ / گفتار سوم: بررسی پیش‌نویس
 پیشنهادی دولت موقت در شورای انقلاب / ۱۵۹ / گفتار چهارم: اعلام نظر
 مجدد علما و سیاسیون در خصوص مفاد پیش‌نویس / ۱۶۲ / گفتار پنجم:
 شاکله، چارچوب و جهت‌گیری‌های اصلی پیش‌نویس قانون اساسی / ۱۶۵ /
 مبحث دوم: تشکیل مجلس بررسی نهایی قانون اساسی / ۱۶۶ / گفتار اول:
 اختلاف نظر در نحوه تصویب نهایی قانون اساسی / ۱۶۷ / گفتار دوم: شروع
 رقابت‌های انتخاباتی / ۱۸۰ / مبحث سوم: تصویب قانون اساسی در مجلس
 بررسی نهایی / ۲۰۶ / گفتار اول: آغاز به کار مجلس بررسی نهایی قانون اساسی
 جمهوری اسلامی ایران / ۲۰۷ / گفتار دوم: تصویب نظام‌نامه داخلی جدید

پیشگفتار

اهمیت و جایگاه شورای نگهبان بر کسی پوشیده نیست و تأکیدات مصرح در قانون اساسی، بیانات امام خمینی و مقام معظم رهبری علیه السلام در خصوص اهمیت و جایگاه این نهاد در این مجال اندک نمی‌گنجد.

«پژوهشکده شورای نگهبان» به عنوان یازدهم شورای مشورتی حقوقی شورای نگهبان، علاوه بر ارائه نظرات مشورتی به شورای نگهبان در خصوص انطباق مصوبات مجلس شورای اسلامی و اساسنامه‌های منصوب دولت با قانون اساسی، به مطالعات نظری، راهبردی و کاربردی در خصوص موضوعات مختلف حقوق اساسی می‌پردازد. این پژوهشکده که از سال ۱۳۷۶ با عنوان «مرکز تحقیقات شورای نگهبان» تأسیس شد، در این مسیر با استفاده از نیروهای جوان و مستعد دانشگاهی و حوزوی، موضوعات مختلف مورد نیاز جامعه علمی و مرتبط با قانون اساسی، صلاحیت‌های شورای نگهبان و همچنین نیازهای پژوهشی شورای نگهبان را شناسایی کرده و به ترتیب اولویت در دستور کار قرار داد که ثمرات آن در قالب مقالات علمی - پژوهشی، گزارش‌های پژوهشی، گزارش‌های کارشناسی و کتاب‌های مختلف به جامعه علمی و شورای نگهبان تقدیم شده است.

کتاب حاضر نیز یکی از ثمرات فعالیت‌های علمی پژوهشکده شورای

نگهبان است که به قلم پژوهشگر ارجمند جناب آقای دکتر مهدی نورایی اکنون در منظر جامعه علمی و عموم مردم عزیز ایران قرار می‌گیرد و به توصیف تاریخچه حقوق اساسی کشورمان پرداخته است و مروری گذرا بر تشکیل نهادهای اساسی و طراحی ساختار نظام جمهوری اسلامی ایران و روند تدوین و تصویب قانون اساسی و بازنگری در آن دارد.

اینک لازم می‌دانیم از همکاری مؤسسه انتشاراتی امیرکبیر و همه عزیزانی که در فرآیند چاپ و انتشار این اثر سهم ویژه‌ای داشتند تشکر و قدردانی کنیم و امیدواریم انتشار این اثر بتواند به روشن شدن زوایای تاریخ حقوق اساسی ایران و پاسخ به برخی شبهات پیرامون روند تدوین و تصویب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران کمک شایانی نماید.

در انتها از همه صاحب نظران، اندیشمندان و خوانندگان این اثر تقاضا می‌کنیم با ارائه نظرات صائب خویش در راستای ارتقای کیفیت این اثر و سایر فعالیت‌های پژوهشکده، ما را بهره‌مند سازند.

و من الله التوفیق و علیه التکلان

پژوهشکده شورای نگهبان

پاییز ۱۴۰۰